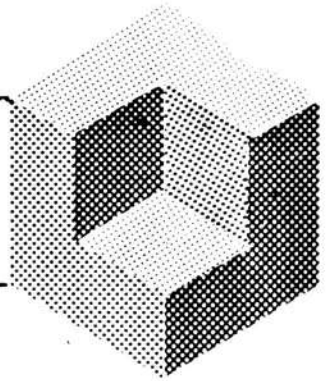

Az „altera pars”

Kölcsönzés személyi számítógéppel a Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtárban

Tollat Szücs Jenőné *Megjegyzések a dokumentációs és könyvtári szoftverek kérdéséhez* c. írását (TMT, 33. köt. 3. sz. 1986. p. 150–151.) elolvasva fogtam.

Messzemenően egyetértek Szücs Jenőnének azzal a megállapításával, hogy a könyvtárosnak nem kell megtanulnia a programozást. Nem, ez semmiképpen nem lehet feladata, mint ahogy a programot készítő szakembertől sem lehet elvárni, hogy néhány hétre, hónapra szakképzett könyvtárossá váljék. Véleményem szerint valahol középúton kell találkozniuk. A könyvtárosnak annyi erőfeszítést kell tennie, hogy egy kicsit a számítástechnika szemszögéből tudja nézni a megoldásra váró feladatokat, hisz csak így fogalmazhatja meg pontosan, mit is szeretne a majdani működő programtól. A programot készítő és a könyvtáros szakember együttműködésével érhető csak el, hogy egy olyan jól működő, a gyakorlati életben előnyösen használható, intelligens szoftver készüljön, amely segíti a könyvtárost mindennapi munkájában, tehermentesíti az ugyan felettebb fontos, de számítógéppel is elvégezhető adminisztratív, rendszeresen ismétlődő feladatok vitele alól (pl. statisztikák készítése, késedelmi felszólítások, előjegyzési értesítések megírása).

Akkor, amikor országos feladatkört ellátó könyvtárak szorongató szakemberhiánnyal küzdenek, és a mindennapi „tűzoltás”, a legfontosabb feladatok ellátása is megfeszített munkát kíván, feltétlenül igényelnünk kell s igénybe is kell vennünk a technika, a számítógép segítségét. Ezért tartom nagy jelentőségűnek, hogy az első lépések megtételén — az igények felmérésén, megfogalmazásán — már túljutottunk, sőt gyakorlatilag is megindultunk a technológiaváltás útján. A *Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtárban (OMgK)*, igaz még csak a feltöltés, kipróbálás szakaszában, de már működik

IBM-kompatibilis személyi számítógépre írt kölcsönzési nyilvántartási programrendszer.

Mivel ma még kevés és/vagy kevésbé közismert a könyvtárak részére írt, jól használható program, talán érdemes lesz néhány mondatban ismertetni a könyvtárunkban működő kölcsönzési nyilvántartási programokat.

Ezek a programok ma még biztosan nem tökéletesek, hisz sem a program készítőjének, sem a közreműködő könyvtárosnak nem volt gyakorlata számítógépes könyvtári programok készítésében. Sajnos, nem találtunk olyan, kapacitásban hasonló számítógépen működő magyar nyelvű szoftvert, amely segítette volna munkánkat. Hadd hangsúlyozzam a magyar nyelvű szoftvert, hisz a program és felhasználó együttműködése akkor a leghatásosabb, ha „értik egymás nyelvét”.

Az OMgK nyilvános könyvtár, hálózati és koordinációs központ, országos feladatkört ellátó tudományos szakkönyvtár, s nem utolsósorban az Agri-inform szakelőadóinak is biztosítja a gyors információhoz szükséges legfrissebb dokumentumokat. Feladataiból adódóan kölcsönzési rendszere három alrendszerre osztható:

1. Kölcsönzés egyéni olvasóknak
2. Könyvtárközi kölcsönzés, hazai és külföldi könyvtáraknak, intézményeknek
3. Kölcsönzés az intézmény dolgozóinak, az ún. belső kölcsönzés

A továbbiakban az 1. és 2. alrendszerre írt programokkal foglalkozom, mivel — az esetleges követés igényével — ezek érdekelhetik a leginkább a többi hasonló nagyságú, ill. kisebb szakkönyvtárat.

Néhány adat a programokról:

- ◆ A programok magyar karaktereket használnak, azaz “ismerik” az á, é, ö, ü betűket (ez pl. a késedelmi felszólításoknál és az előjegyzési kiértékeléseknél roppant hasznos).

- ◆ Párbeszédés formában működnek.
- ◆ Esetleges félreütéseknél van ellenőrzési, javítási lehetőség.
- ◆ Többszemponútú visszakeresésre alkalmasak.
Röviden arról, mit tud az egyéni olvasókat nyilvántartó program:
- ◆ Új beiratkozások esetén fel tudja venni az összes olyan személyi adatot, amelyre az eddigi gyakorlatnak megfelelően egy-egy olvasónál szükség van.
- ◆ Lehetőséget ad a személyi adatok ellenőrzésére, esetleges javításra, különböző elemei szerinti visszakeresésre (ez szükséges pl. akkor, ha az olvasó nem hozza magával az olvasójegyt).
- ◆ A kölcsönzési adatok keretében a program nyilvántartja, hogy egy már beiratkozott olvasó kikölcsönzött-e, visszahozott-e, megtekintett-e vagy kölcsönzési határidejét tekintve meghosszabbított-e valamely dokumentumot.
- ◆ A kikölcsönzött állomány adatait úgy tartják nyilván, hogy vissza lehet keresni: egy adott könyv melyik olvasónál van, mióta, ill. hogy egy adott olvasónál milyen dokumentumok vannak.
- ◆ A késedelmek kiírását a megadott dátum szerint végzi el. Eközben kiírja a kölcsönző adataival együtt mindazokat a dokumentumokat, amelye-

ket a kölcsönzési határidő lejártja miatt már vissza kellett volna hozni a könyvtárba.

- ◆ Statisztikát vezet naprakész állapotban, azaz képernyőre vetíthetően vagy printerre kiírhatóan "közli" mindazokat az olvasókra, ill. kölcsönzésekre vonatkozó adatokat, amelyekre különböző statisztikák összeállításánál szükség lehet.
- ◆ Többszemponútú keresést garantál a kikölcsönzött állományban, ami egyszersmind lehetővé teszi, hogy a kikölcsönzött művekre előjegyzést vegyünk fel.
- ◆ Kiírja az előjegyzéseket, tehát ha olyan mű kerül vissza a könyvtárba, amelyre más olvasó már vár, jelzi, ki kérte a szóban forgó művet. Ezzel a programlépéssel párhuzamosan elkészíti – a fel-szólításokhoz hasonló módon – a kiértékelést.
- ◆ Lehetőséget ad az esetlegesen hibásan bevitt, vagy más okból feleslegessé vált rekordok törlésére.

Körülbelül ugyanezek mondhatók el az intézményi kölcsönzéseket nyilvántartó programról.

Véleményem szerint ezt a rendszert a helyi igényekhez igazodó változtatásokkal számos könyvtárban lehetne hasznosítani.

Kuti Katalin
(Agroinform)